

KULTURHISTORIE

Axel Bolvig: *Altertavlen i Roskilde Domkirke. Et u-almindeligt kunstværk.* (Gyldendal, 1997). 166 s., 268 kr.

De store altertavler fra middelalderens slutning som eksempelvis Bernt Notkes fra Århus Domkirke eller Claus Bergs fra Odense har for længst fundet en plads blandt de nationale klenodier. Anderledes med tavlen fra Roskilde Domkirke. Den er blot få årtier yngre, og både i størrelse og detailrigdom lader den ikke sine forgængere noget tilbage. Alligevel står den fælt i skyggen af sine stolte aner.

Dette råder Axel Bolvig bod på med denne sin nyeste udgivelse. Han anerkender, at tavlen ikke har samme følelsesmæssige engagement som de lidt ældre tavler. Til gengæld kan tavlen illustrere de problemer, som i 1500-tallets midte var forbundet med fremstilling af religiøs kunst. Således står Roskildetavlen midt i vadestedet mellem en sengotisk fløjtavletradition og renæssancens nye dekorative krav. Også tavlens religiøse indhold synes at være præget af den tilspidsede konflikt imellem protestanter og katolikker. Scener fra passionshistorien skulle således være udeladt for ikke at støde protestanterne.

Disse og flere træk mener Bolvig at kunne henføre til dens fremstilling i Antwerpen. Denne by havde etableret sig som et førende kunstcenter i Europa. Produktionen af altertavler var blevet så stor, at man ikke længere behøvede at bero på individuelle aftaler mellem værksted og bestiller. Man fremstillede og solgte også for et frit marked. Bolvig finder det sandsynligt, at Roskildetavlen har hørt under denne kategori, fordi billedprogrammet er så alment tilpasset. Derfor bindestregen i »u-almindeligt«,

for trods visse særtræk dominerer almindelighederne i tavlen i dens helhed.

Bogen er letlæst og henvendt til et kunstinteresseret publikum. Den er righoldigt illustreret, og dens mange helsides farvefotos vækker glæde. Man kan se detaljer, som det blotte øje kun svært ville fange. Man stifter også bekendtskab med de billeder, der smykker tavlen i lukket stand, og som den permanente opstilling (åben stand) af tavlen i domkirken gør det umuligt at opleve. Motivisk foretager Bolvig mange sammenligninger med andre beslægtede værker, og disse er hyppigt også i farve. I så henseende er den nærtbeslægtede søstertavle fra den belgiske by Bouvignes vigtig.

Man kan ærgre sig over, at monografien ikke stræber mod at ville være det uomgængelige værk om tavlen i Roskilde Domkirke. Mange relevante oplysninger gør Bolvig sig således ikke umage med at indsamle. Den informative rapport om altertavlen, som fulgte restaureringen af tavlen efter domkirkens brand i 1968, er eksempelvis kun omtalt for dens dateringsforslag, men ikke når det gælder tavlens materialevalg, teknik og almene beskrivelse. Man må også undre sig over, at tavlens arkitektoniske ramme vies så ringe interesse, som tilfældet er. Dens grotesker er noget af tavlens mest sikkert daterbare, idet det er blevet vist, at de stammer fra forlæg fra 1548, men de er eksempelvis slet ikke beskrevet. Alene af den grund fraskriver Bolvig sig en række overvejelser, som ellers kunne have trængt sig på (se videre under datering). Det er med andre ord kun tavlens billedprogram, der er Bolvigs ærinde. Her gøres der mange gode iagttagelser, og det er her, at Bolvig henter sine argumenter for tavlens harmløse karakter. En anden

side af dette problemfelt er imidlertid skabelsen af en protestantisk ikonografi, som på dette tidspunkt allerede var i gang. Dette emne berører Bolvig dog ikke, og det er en skam, for dermed fremstilles tavlen kun i lyset af arven fra middelalderen, og dens moderne træk lades ude.

De enkelte motiver sammenholdes i billedgennemgangen til stadighed med evangeliernes ord herom. Men omvendt må man konstatere, at Bolvig ikke bruger disse beretninger i sin billedanalyse. I dele af gennemgangen kan det medføre, at evangeliieberetningerne alene fylder 2-3 sider i petit, medens Bolvigs egne bemærkninger kan indskrænke sig til et enkelt afsnit eller to – eller sågar helt være fraværende. Pladsdispositionen synes da ikke længere at give mening.

Til slut skal omtales problemet om tavlens bestillere og dens datering. Altærtavlen er som sådan ikke dateret, og man har ingen samtidige arkivalske efterretninger om den. Med udgangspunkt i to sene overleveringer fra 1600-tallet argumenterer Bolvig for, at tavlen skulle have været et bestillingsværk til forgængereren for Frederiksborg slot, Hille-rødsholm, som i midten af 1500-tallet var ejet af Birgitte Gøye og Herluf Trolle. Disse har med historisk sandsynlighed (Bolvigs udtryk) bestilt tavlen. Det er temmelig frimodigt. Dels ved man ikke, om der har været et kapel ved Hille-rødsholm, dels må et sådant have været af betragtelige dimensioner for at kunne være et passende modspil til den i udslået stand 4 x 6 meter store alter-tavle. Bolvigs løsning kan derfor ikke blive andet end et forslag, og det må nu indgå i forskningsdiskussionen på linie med de tidligere bud, der har kredset om en kongelig mæcen.

Med hensyn til datering jævnfører Bolvig tavlen med den tidligere omtalte søstertavle fra Bouvignes, som det nu er

muligt at henføre til tiden o. 1555. Dermed er man sikkert så tæt, som man kan komme på tavlens datering, og det er et prisværdigt resultat af undersøgelsen. Man kunne have ønsket sig en overvejelse om, hvilken af de to tavler der mon er ældst. Her virker rammeværket i Roskilde umiddelbart mest gotisk, og en analyse af dette kunne være en spændende opgave. At groteskernes forlæg kan dateres til efter 1548, er her ikke uvæsentligt.

Lars Bisgaard

Hanne Raabyemagle og Ole Feldbæk:
Den røde Bygning. Frederik den Fjerdes kancellibygning gennem 275 år. (Finansministeriet, 1996). 216 s., 275 kr.

Med en tilendebragt restaurering og med Kulturbyåret som supplerende motiver har Finansministeriet markeret 275-året for indvielsen af Kancellibygningen på Slotsholmen («Den røde Bygning») med denne bog »om bygningen og dele af dens liv«.

Bogens undertitel »gennem 275 år« skal ikke tages bogstaveligt, for kapitlerne omhandler stort set kun 1700-tallet. Arkitekten J.C. Ernst stod bag den iøjnefaldende bygning på Slotsholmen, der blev indviet som den centrale administrationsbygning i 1721, og som endnu i dag især rummer Finansministeriet. Et overordentligt synligt vidnedsbyrd om kontinuiteten fra enevælden til det moderne demokrati.

En særdeles grundig research præger kunsthistorikeren Hanne Raabyemagles optrævelse af bygningens opførelse og udformning. Beskrivelser af arkitekturen og interiørene står i centrum i de velskrevne kapitler, der dog også rummer plads til oplysninger om f.eks. byggesømmen, der blev tilvejebragt bl.a. ved sportler, salg af titler, embeder og bestallinger.